

**Conciones siue Conceptvs Theologici Ac Prædicabiles R.
D. Petro Bessæi SS Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris**

De Sanctorum Festiuitatibus Anni totius, & aliis solemnitatibus - Opvs
Novvum, Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue] Scriptoribus
plenißimum, cum occurentium fidei controuersiam tractatione .... Editio
Qvinta. Nvnc Demvm Integre Svppletæ, Concionibvs Per Octauam Vener.
Sacramenti ...

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1629

In Festo Circvmcisionis Domini.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56262](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56262)

IN FESTO CIRCUMCISIONIS DOMINI

Partitio.

1. De circumfione veteris legis.
2. De circumfione Iesu.
3. De caufis circumfionis.
4. De circumfione sanguinis.
5. De amore circumfionis.
6. De nomine Iesu admirabili dignitate.
7. De eiusdem magnitudine & merito.
8. De Kalend. annuario, ac fpirituuali circumfione.

Postquam impleri sunt dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, Luc. 2.

FIGVRA.

Exod. 12.

Voluit olim in veteri lege Deus, vt primo mensis die, quem principium mensium deinde esse iussit, agnus absque macula, maculatus, & anniculus immolaretur, eiusque sanguis effunderetur: idque in perpetuum liberationis argumentum, qua Israelitæ ab Angelo exterminatore incolumes, solis Egyptijs plagam sentientibus seruari sunt. Hodie quoque totius anni mensium primi est initium, quo Christus Iesus, agnus ille sine macula, diuina ita disponente voluntate, sanguinem suum pretiosum cepit effundere; verum sanguinem redemptionis nostræ augurium, salutis nostræ pignus, atque euidentis inimicorum nostrorum ruinæ spirituumque exterminantium ab anima nostra depulsiōnis signum & præfagium. Hæ sunt strenæ, quas Iani Kalendis Iesus paruulus amicis mittit. O beata Kalendæ! ô bona ac dextera auxilia & strenæ Rege summo dignæ! Pluribus de ipsidem agemus, si solitum S. Spiritus auxilium, & Reginæ nostræ intercessio, antequam prouehamur in altum, & vela in ventos laxemus, non defuerint. Salutationis igitur An-

gelicæ strenam vnanimes ad eam destinemus.

AVE MARIA.

Inter omnia legis Moisaicæ Sacramenta nullum aut nobilius, aut magis necessarium ipsa paruulorum circumfione existit. Cuius decretum jam inde ab ipso diluuiō fanticum est, idque, ne fieret, in æternæ damnationis pœnam. Ita namque Abrahæ Patriarchæ Dominus in Genesi legitur locutus, *Infans octo dierum circumcideris in vobis, masculus, cuius præputij caro circumfisa non fuerit, delebitur anima illius de populo suo.* Vnde colligi facile potest, quam necesse foret paruulos circumcidi, cum tam graues minæ in circumfisionis intententur. Variæ autem institutionis illius rationes dari possunt.

Prima sit, vt per hæc filij Dei à gentibus & barbaris dignoscantur: ita quidem Chrysostomus, *Ex circumfione, inquit, hæc fuit utilitas, & quod ex hoc signo esset tuus cognoscibilis, & ab alijs gentibus sequestrarentur.* Item Irenæus dicens, *Deus circumfisionem in signo dedit, vt cognoscibile per euerit genus Abraham: & Epiphanius. Damascenus quoque libro 4. Fidei capit. 26. Hinc est quod Israelitæ quadraginta illo annorum spatio, quo in deserto commorati sunt, non fuerint circumfisi. cum enim nullas inter gentes, à quibus eos distingui & dignosci oporteret, vertarentur, signum hoc vsque adeo necessarium non videbatur: sed deserto egressi, atque in mediocum gentium commorantes, hoc sese semper signo ab alijs diffinxerunt.*

Nam vt belli tempore milites, quo à duce suis cognoscantur, & ab hoste discernantur, signum quoddam & notam gestare solent, quo ita manifestum fiat, sub quorum mereant insignibus. Et vt pastor, cui multæ sunt oues, easdem signo aliquo notare consuevit, ne cum aliorum gregibus permisceantur, atque ita pereant. Ita magnus ille cæli Rex jam ab ipso mundi exordio voluit, vt inuitæ huius militia sui notam quamdam & insignem gestarent, circumfisionem scilicet, vt ita alij agnoscerent, sub quo duce aut in-

gni-

gnibus in stipendium faceret: & magnus ille Pastor oves suas hac nota signatas esse voluit, quo eas ab alijs dignosceret: Vnde in Evangelio ait, *Ego cognosco oves meas, & cognoscent me mea.* Prima quæ signum hoc gessit, fuit domus Abraham Patriarchæ.

In excidio Ierichuatino domus Raab meretricis funiculum coccineum in signum habuit, quo ab alijs domibus internoscere- tur. vt nimirum alijs omnibus euerfis aut flamma consumptis, sola hæc ab omni clade immunis foret. Non secus quoque Deus, magnus ille regum Rex à communi illo generis humani excidio, cuius peccatum originale causam appellare possumus, Sanctam illam Abraham domum immunem esse voluit, deditq; ideo ei signum funiculum purpureum, ipsam, inquam, circumcisionem, quæ propter sanguinem illic effusum vere purpurea dici potest, atq; inde ad omnes fideles sancta hæc consuetudo pertransiit.

Filij Israel, cum Ægyptia adhuc seruitute premerentur, præcepit Deus, vt sanguine agni postes & superliminaria domuum suarum tingerent, quo ab Ægyptiorum domibus dignoscerentur. *erit autem sanguis vobis in aibus, in quibus eritis.* Erat quidem signum hoc illis in liberationem & distinctionem ab alijs gentibus, circumcisionem tamen aliquo modo designauit, per quam animas suorum ab infidelibus distinctas voluit, ac per quam semper illi se redemptos, & ab alijs populis discretos, veri, Dei cultui mancipatos esse, agnoscere poterunt.

Præcepit Ezech. Deus, vt per plateas Ierosolymorum incidens, gementium & dolentium super abominationibus, quæ ibidem fiebant, frontes signo Thau notaret, quæ vltima littera est Alphabeti Hebraici. Idem instituta circumcisionis finis videtur. Præcepit namque Abraham eiusque posteris Deus, vt nepotes suæ peccata in vultu mundi ciuitate deplorantes, & qui soli inter omnes populos penitentiam agebant, signarent, non amplius in fronte, sed in præputio, magno illo caractere circumcisionis, qui alphabeto, id lege Mosâica postremus fuit, Sa-

cramentum hoc igitur semper loco signi fuit.

Portentosa illa bestia, quæ è profundo maris egrediebatur, septem capitibus & decem cornibus instructa, quæ pedes quidem virorum, & fauces habebat leonis, signum omnibus, qui eam sequebantur, imprimit, & infustum ijs characterem inurit. Quod monstrum hic cum suis agit, quo eos melius ab alijs discriminet, longo ante tempore æterna sapientia in populo suo usurpatum voluit, inter cætera electorum signa circumcissionem instituens, vt tanto eos melius agnosceret. Hactenus quidem figuræ, sed jam exempla producamus.

Princeps Sichimitarum cum Dinam in matrimonium deposceret, fratres eius patriæ legis æmulantes missa legatione responderunt, *Non possumus dare sororem nostram, homini incircumciso, quod illicitum est nefarium apud nos est.* Videritne igitur circumcisionem signum fuisse, quod fideles & electi ab idololatris distinguerentur.

Parentes Sampsonis cum viderent filium illicitis alienigenæ amoribus irretitum, his verbis aggressi sunt, *Nunquid non mulier in filiis fratrum tuorum est in omni populo tuo, quia vis accipere uxorem de Philistym, qui incircumcisi sunt.* Perinde ac si dixissent, Nosti Sampson nos, qui circumcisi sumus, ab incircumcisis, quales sunt Philistym, quarum filias ad amare dicentis, toto cælo distare: non sunt cõnubia illa honesta, ne dum licita. An non igitur circumcisio signum, quo electi à reprobis dignoscuntur?

Cum Hebræi, deserto egressi, circumcisi jam essent, Deus his duce in Iosue verbis allocutus est: *Hodie abstuli opprobrium Ægypti à vobis: id est, Hactenus barbaris Ægyptijs similes exististis, ad instar eorum non circumcisi, sed hodie omne hoc opprobrium per circumcisionem abstuli, quæ immortalem vobis apud omnes, qui vos visuri sunt, gloriam afferet, cum vos non barbaros, non paganos, non idolorum cultores, sed veri Dei cultores confitebuntur. Circumcisio igitur semper signum & nota fuit: atq; hæc prima institutæ illius ratio est, jam alteram proferamus.*

Ios. 2.

Exod. 12.

Ezech. 7.

Apo. 17.

Gen. 34.

Iud. 14.

Ios. 5.

Circumci-
fio erat ve-
lut fidei
professio.

1.3.9.70.
A.116.3.

Gal.5.

Lib.10.2.8.

Ioan.2.

1. Cor.13.

II.

Erat ad hęc aperta fidei protestatio, ac pu-
blica vera religionis, & veri Dei cultus pro-
fessio, qualis modo baptismi sacramentum
est. Ita id esse testatur D. Thomas, quod ab
Apostolo Paulo didicerat, dum Rom. 4. ait,
*Abraham accepit circumcissionem tanquam signa-
tulum fidei.* Omnis enim qui circumcideba-
tur, integram totius legis obseruationem
hoc ipso profitebatur, vt qui baptismo tingi-
tur, totius legis Euangelicę. Quod Aposto-
lus Galatis scribens, latius insinauit, *1. est sp-*
er omni homini circumcidendi se, quoniam debitor
est uniuersę legi faciendę, & in primis, quod sa-
cramentum hoc sit signum fidei, quod & ipse
credo, nam sine fide impossibile est placere
Deo. Atque hanc Dominus semper signo quo-
dam exteriori testatam voluit.

Doctissimus iuxta ac sanctissimus Ruper-
tus in Cantica Canticorum commentatus, a-
it pulebram illam Abisai Sunamitidem, quę
Dauidi ad calefacienda membra pre senectute
frigida, data erat, fidei typũ exstitisse, quę
velut filia quędam celestis, sub symbolo cir-
cumcisionis, legi Mosęica, in qua omnia frigi-
da erant, ad ignem charitatis accendendũ,
& frigida caremoniarum membra calefaci-
enda donata fuit. Ecce & tertiam ratio-
nem.

Accedit huc, quod ipsa circumcisio signũ
esse debebat eius, quam Christus octauo vi-
tę die in tenello suo corpore perculit. Ita do-
cet doctissimus Galatinus, dum ait, Circum-
cisionem Moysis non nisi vmbraũ & typum
Euangelicę fuisse, id est, eius, quam Christus
suo in mundum aduentu terminaturus adue-
nerat, atque hoc modo intelligenda sunt verba
illa Ioannis, *Lex per. 1. ossem data est, & rate. &*
veritas per. Iesum Christum facta est. item Pauli:
Cum veneris quod perfectũ est, euacuabitur quod
ex parte est: id est, cum lex Euangelicę mundo
affulserit, Mosęica finem habebit, & quam-
primum vt circũcisio in Messię corpore per-
acta fuerit, prior illa velut imperfecta abole-
bitur.

Atque hęc omnia hodie completa sunt, le-
gimus siquidem in Euangelio: *Postquam im-*
pleri sunt dies octo, vt circumcideretur puer, voca-
tum est nomen eius Iesus. Vt Euāgelii huius sen-

sum breuiter & ex ordine exponam, primo
de hac Christi circumcissione, ac deinde de
nominis illius Regij & penitus admirabilis
impositione agendum erit, ac duobus hisce
capitibus sirenam, quam hodierna vobis die
dare decreui, circumscribam.

Quod ad primum igitur attinet, Lucas E-
uangelista cum totius reiseriem referret, ait, **Vbinam**
Christus: **circumci-**
sus fuerit.
Domianum octauo post natiuitatem suam
die circumcisum, sed non addit, quo in loco,
aut a quo. De loco errauit Hilarius, Pictaui-
orum Episcopus, Aquitania nostra decus,
tantęq; doctrinę & auctoritatis vir, vt eum
in dialogo contra Luciferianos Hieronym.
mundi tubam, totius orbis Deucalionem, &
in epistola ad Galatas, Romanę eloquentię
torrentem appellare non dubitauit; falsus est
inquam, cum in Psalmum C X VIII. com-
mentans ait, in templo eum fuisse circumci-
sum. At tantum abest, vt hęc ab omnibus o-
pinio suscipiatur, vt nullam vel minimam ve-
ritatis speciem habeat. Puer enim recens na-
tus ante quadragesimum post natiuitatem
diem templo inferri non poterat, nam inter-
ea temporis templi ingressum & puero & ma-
tri lex prohibebat. Fieri deinde non poterat,
vt omnes, qui per orbem nascebantur pueri e-
Iudęis, octauo ad circumcissionem recipien-
dam die ad templum properarēt, nam qui in
remotioribus orbis partibus commoraban-
tur, tantillo dierum spatio Ierosolymam ve-
nire non valebant. Excipiebantur igitur illi:
ab hoc itinere, vel, vt verius fortasse, necesse
non erat, omnes circumcisionis recipiendę:
ergo Ierosolymam accurrere: omni siquidem
in loco illa peragi poterat. Verum probabilior:
Epiphanię videtur sententia dicentis, Christũ
in stabulo, in quo natus fuerat, fuisse circum-
cisum: in quam & ipse libens concedo.

Quantum vero ad circumcidentem spe-
ctat; satius est dicere, a gloriosa eum Deipa-
ra circumcisum. Ita namque docent Hiero-
nymus, libro de vera circumcissione, & Ber-
nard. in tractatu, qui dicitur Lamentatio
Virginis: ipsa quin etiam id suadet ratio: eo
quod certus circumcissioni peragendę mini-
ster non esset in lege constitutus; sed quo-
uis in loco & a quolibet illa peragi poterat,
nam

Vbinam
Christus:
circumci-
sus fuerit.

Hæres. 2.

ham quamuis veteris ea legis Sacramentum fuerit, nusquam tamen scriptum legitur ad solos sacerdotes aut leuitas, cæteris exclusis, eandem pertinuisse, sed promiscue omnibus ad circumcidendum potestatem factam esse, vt ait in quintum Iosue caput Abulensis, adeo vt ipsæ etiam mulieres id sibi muneris interdum arrogarent. Sephora namque Moysi vxor filios suos circumcidisse legitur, & sub Antiocho rege matres, quæcunque natos circumcidissent, iugulari præcipiebantur. Cum igitur ad omnes promiscue circumcisio spectauerit, etiam matres, verisimile, imo rationi consentaneum videtur, à sacratissima Matre Iesum fuisse circumcisum, tum quod illa nollet ab alijs Filium Dei tangi & attrectari, tum vero quod minori cum dolore id se facturam putaret, vt pote quæ manus teneriores & molliores haberet.

Exod. 4.
2. Malac. 2.

Ierem. 2.

His igitur positis, dicendum est, Christum octauo post natiuitatem die circumcisum esse, sed summa cum admiratione dicendum: adeo vt verba illa Prophetæ hic usurpare compellat. *Obstupescite, caeli super hoc.* Quid enim? Filius Dei nascitur, vt pauper, circumciditur velut peccator, vt seruus redimitur, vt latro cruci affigitur. O paradoxa noua & inaudita! Hodie igitur verum dixisse Ioannes Baptista putandus est, *Omnis mons & collis humiliabitur*: cum Verbum illud æternum, mons ille in vertice montium, in tantum sese deiecerit, vt instar peccatoris sceleribusque obnoxij, voluerit circumcidi. O prodigia! Hic igitur vere se admirabilem paruulus Iesus reddidit, quod notari à nobis voluit Psalmographus, *Sci- tore, quoniam mirificauit. Dominus Sanctum suum.*

Luc. 3.

Psal. 4.

Quid te opus Domine Iesum circumcidi? hoc ad alios Adæ, non vero ad Filium Dei spectat: conducit circumcisio peccatoribus, non vere innocuo & niue puriori: circumcidi habent mortales & caduci, tu vero perma- nes in æternam, & verbum æterni es Patris. Obstupesco & suspicio quidem humilitatem tuam Domine, sed ipsa tua circumcisio me non medio critere offendit. Hæc enim aduersus peccatum originale instituta

Numer. 11.

est, tu vero nullum vnquam peccatum admisisti. Tu namque es serpens ille æneus in deserto in sublime sublatus, serpentis quidem figuram habens, nullum tamen in se virus continens, peccatoris quidem habitum & formam assumpisti, nullum tamen peccati venenum. Vnde vnus ex Apostolis tuis ait: *Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati* Tu quoque es agnus ille sine macula, cur igitur legi, quæ non nisi peccatores scelerum nauis inquinatos respiciebat, te subijcis? Verissima quidem hæc omnia, anima mea; sed tace, tibi que persuade, plurimas eum ob rationes circumcidi se permisisse.

Exod. 12.

Rom. 8.

Necesse quippe ac par erat, communem Iudæorum legi subiici, qui vniuersam Rationes legem adimpleturus in mundum venerat. Ita ob quas namque de se ipso coram Phariseis & Scribis testatus est, *Non veni legem soluere, sed adimplere.* ideo in Iurifconsultorum Pandectis voluerit scriptum legitur: *Vox digna maiestate regnantis, se legibus obnoxium Principem profiteri.*

III.

Rationes

Christus

circumcidi

voluerit.

I.

Matt. 3.

Et apud Plutarchum in septem Sapientum conuiuio, in quo de optimi Principis conditionibus disceptatur, Æle scopum tetigisse dicens est, qui ait, Imperio illum ac Principis nomine dignissimum, qui se publicis patri legibus & institutis subiicit. Christus igitur, vt bonum se principem ostenderet, isdem, quibus subditi legibus, imo graui & dura circumcisionis legi subiectus esse voluit, ipse quamuis esset beatus ille vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, sed cuius in lege Domini fuit voluntas, & qui in lege eius meditatatus est die ac nocte, vnde merito Psalmista illud usurpare potuit: *A lege tua non dico inani & cum Patre æterno expostulare dicens: Tu mandasti mandata tua custodire nimis.*

Psal. 10.

Psal. 118.

Deinde circumcisus est, vt circumcisionem aboleret, hancque legem obseruando, cæteras abrogaret, & non sine honore cæremonias veteres elumberet ac sepehret. Exaltat igitur hodie veterem hanc circumcisionis legem, vt postea renudiet, & mucrone aureo mortem ei infligat: ad imitationem scilicet tedæ, quæ cum propemodum con-

2.

sumpta est, & ad finem vergit, elucet magis, ac flammæ maiores ei aculatur. Pars namque erat, vt quod sub Abrahamo cœperat, sub Christo desineret; & vt ille figuram, ita hic mysterium ostenderet: vt ille vmbra, ita hic corpus veritatis propagaret. Gladius cum in saxum impingit, obrufus red dicitur, & prorsus inutilis: ita circumcisionis culter Ecclesiæ petram Christum, quomodo cum Apostolus nuncupat, feriens hebescit, adeo vt nulli v sui in posterum futurus sit, ac penitus obrufus. Vsurpare igitur hic scite liceat verba illa Ecclesiastici, *In carne eius stare fecit testamentum*, eo quod in Christi circumcisione vetus testamentum finem accipere, eiusque leges ac cæremonias repagula sentire, ne vterius progredierentur, oportebat.

1. Cor. 10.

Ecc. 4.4.

Lib. 4. super
Ioan. 6. 15.

Cant. 4.

Cyrillus, vt hanc rationem magis adhuc stabiliret, ait, Iosue mortuo, omnes cultros lapideos, quibus filij Israel circumcisi fuerat, sepulchro eius illatos fuisse; atque hoc designasse, Christo moriente, cæremonias illas circumcisionis, vel potius vetus illud legis Mosaicæ Sacramentum, extinguenda, tumuloque eius omnes obseruationes legales tam iudiciales, quam sacras inferendas. Hodie igitur ad finem vergere incipiunt, lex in extremis versatur, & circumcisio ad summum peruenit. Iam adimpletum est desiderium illud sponsæ, dicentis, *utinam aspir. 1. dies, & inclinentur vmbra.* veritatis namque dies incipit elucescere, & vmbrae legales accedente luce euanescent.

Legi se circumcisionis subijcere voluit Redemptor peccatoribus impositæ, suam vt humilitatem demonstraret, & eandem homines edoceret: atque inter cætera quæ exhibuit humilitatis opera, primam hoc merito locum vindicat. Humilis quidem eius natiuitas fuit, cum nasceretur in stabulo, in præsepi reclinaretur, atque inter animalia iaceret: honore tamen, & quidem amplissimo illa non caruit; nam auditi sunt illic Angelici concentus, reges è longinquis perfecti regionibus eundem adorarunt, stellæ insolite exortæ sunt. Maior & illa, cum in crucem actus, spacio sexto redimitus, me-

dus inter latrones exspirauit: Sed diuinitas tamen hic etiam eluxit, cum Sol ille mundi oculus deliquitum passus est, terra tremuit, cælum tonuit, & petra scissæ, ac monumenta aperta. At nihil hic huiusmodi, non nisi pura & integra hic videtur humilitas: infans videlicet vagiens, circumcisi- singultiens, cruorem emittens, inftar peccatoris circumcisi, atque hac humilitate insolentiam ac superbiam Satanæ hostis sui compefcit, eiusque manipulos in fugam compellit.

Solet vt plurimum Diabolus tres bellantium turmas sub signis habere, quæ eius nutui parent, eumque vt ducem suspiciunt ac reuerentur. Has in Epistola suæ campo explicat Ioannes, *Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum; aut superbia vitæ.* Has Daniel Prophetæ egregio emblemate describit, dicens: *Eccæ alia bestia similis urso, & tra: ordines erant in ore eius, & in dentibus eius.* Portentosum hoc monstrum diabolum designat, tres illi dentium ordines auaritiã, superbiam & luxuriam: voraces profecto dentes, quibus miseræ animas deuorat. Christus igitur crudelem hunc hostem debellaturus, tresque hæc turmas eneruaturus, Circumcisionis suæ die tres alias opponit & obijcit, auaritiæ nempe paupertatem, superbiam humilitatem, sacramenti huius dolores delicijs & carnalibus voluptatibus, quas concupiscentia deuorat.

Præuiderat hæc Isaias Prophetæ, dum ait, *Eccæ Dominus ascendit super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & mouebuntur simulacra Ægypti à facie eius:* Per nubem hanc leuem Hieronymus sacram Christi humanitatem designari putat, quæ instar nubis leuis admodum erat, quod nulla peccatorum sarcina grauata esset; & ad eius in orbem ingressum omnia vitiatorum simulacra corruunt. Quam nefanda porro simulacra sunt, quæ mundani proni adorant, auaritia, inquam, concupiscentia carnis & superbia! at hæc paruuli nostri in mundi huius Ægyptu introitu, ac præsertim sacra circumcisionis die ad terram prostrata sunt, cuius humilitatis

litas abyssus omnia hæc monstra absor-
buit.

Ad hæc circumcidi se passus est, vt verum
sele hominem demonstraret, hæreticos-
que, qui eius humanitatem negaturi essent,
conuinceret: refutare hic voluit Apellem,
Cerdonem, Bardasanem, Manetem, Mar-
cionem, & alios sacrilegos impostores, qui
asseruerunt CHRIS TV M, non nisi purum
Deum esse, nihilque cum hominibus habe-
re commune, & non nisi aereo & phantasti-
co eum corpore indutum fuisse. Sed cum
hodie circumcisionis lanci impositus est,
cultrique acerbissimos dolores experitur,
qualis sit, omnibus demonstrat, atq; manife-
stissimo exemplo se verum hominem esse
conuincit.

Plutarch.

Fulmen illud Martis Alexander, ille
orbis terror, ac regnorum prædo, cum se
quodam in cõslictu fauciarum cerneret, san-
guinitque guttas in terram profluere, ami-
cis, qui eum vt Deum coluerant, supraque
hominem quid habere crediderant, iratus
ait, Anne hæc signa immortalitatis sunt?
sanguis ille, vulnera, plagæ, anne diuinita-
tem inuunt, anne iam credetis Alexan-
dram hominem non esse? nequaquam, fal-
limini, fallimini, nam hæc sanguinis effu-
sio veros vos palpones & adulatores fuisse
arguit, aut etiam mendaces. Quod Alexan-
der apud suos verbis efficere conatus est, hoc
Christus re ipsa nos omnes edocuit, simulq;
hæreticos, qui aliter sentirent, coarguit, nam
hodie circumciscus & sanguinem e tenellis
suis venulis effundens, manifeste demon-
strat, verum se hominem esse, & vere hu-
manitatem cum diuinitate habuisse coniu-
ctam.

Simile.

Aurum cum fodinis educitur, priusquam
excoquatur & sublimetur, auri que pretio
iudicetur dignum, lydium lapidem aut
scalprum subeat necesse est, ne forte adul-
tera quædam nulliusq; pretii materia sit. Ie-
sus, qui inter homines, quod aurum inter
cætera metalla, recens sacro Virginis vtero,
velut aurifodina eductus, circumcisionis
hodie cultris subiicitur, & lapidem lydium
(nam & cultri hi lapidei erant) subit, vt hinc
liquido appareret, num purus esset Deus, ac

nihil cum humana natura commune habe-
ret: & ecce dum sit experimentum, sangui-
nem fundit, verumque se hominem esse om-
nibus aperte demonstrat. Adeo vt quod
Psalmistæ olim ait, merito dicere potuerit,
Domine probasti me, omni ratione ac modo, in
natiuitate per paupertatem, in circumci-
sione per cultrum, in passione per crucem:
& cognouisti me tibi morem gessisse, mun-
doque demonstrasti, vere me hominem ex-
itisse.

Psal. 138.

Quando chymicus aliquis lapidem Phi-
losophicum se iam putat inuenisse, secreta
quadam metallorum transmutatione æs
in aurum, ferrum in argentum conuertendo,
periculum faciat & probet necesse est;
si tunc materia sincera est ac proba, scalpro
& flammis non cedit, si adulterina & fuca-
ta, omnis in fumos euanescit. Natura hu-
mana verum iam lapidem Philosophicum
inueniat, quo nullus vnquam melior & e-
minentior fuit, ex homine scilicet fecerat
Deum, & ex Deo hominem, aiunt enim
duo magnæ auctoritatis & artis Chymici,
Et homo factus est, item, *Et verbum caro fa-
ctum est*: ð præclara rerum conuersio! Peri-
culum fieri iam erat necesse. Circumcisio,
& culter probent: & ecce quamprimum eui-
dentissime apparet, nullum subesse fucum,
omnia constare, & verum hic hominem
circumcidi, eadem indutum carne, eodem-
que corpore, quale hoc nostrum est, vesti-
tum, iam figuram à veteris Testamen-
ti archiuis depromptam proferre est ani-
mus.

Deus cum summi olim apud Iudæos
Pontificis ornamenta describeret, hunc in
modum Mosi locutus est: *Facies laminam*
de auro purissimo, in qua sculpses opere ca'atoris
sanctum Domino, ligabisque eam vitta iaci: thi-
na, & erit super tiaram imminens fronti Pon-
tificis. O mysteria admiranda! ð figuræ mi-
rabilibus, quorum hodie veritatem produ-
citis, referat! Iesu Christi humanitas, de
sancto Spiritu concepta, lamina erat ex au-
ro purissimo conflata, sculpta adhæc & ex-
arata, & mirum in modum contusa, quia
exinanuit semetipsum, & ieiunjs, laboribus
persecutionibus, & sangationibus attritus
est

Exod. 28.

est propter scelera nostra. Porro vinculum illud iacinthinum vñionem hypostaticam designat, quæ laminam auream cum tiara, id est, humanitatem cum diuinitate copulet. Hodie igitur sanctum Domini eidem insculpitur cum circumcisionis cultro, qui instar scalpelli est, sanctum Iesu nomen paruuli, qui summus aliquando sacerdos futurus est, iuxta oraculum Davidicum, *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, fronti inciditur. Atque hæc omnia, vt hinc manifestum foret, verum eum hominem esse.

Psal. 109.

IV.

Gen. 8.

Ob has igitur aliasque rationes circumcisionis legi subijcere se voluit: vix enim natus est, quin sanguinem suum pretiosum offerat in sacrificium. Noe diluuiio ereptus, & arca egressus, cælo statim ob collocatum beneficium gratus exiit, & Domino in gratiarum actionem victimas immolauit: quo sacrificio diuina maiestas adeo recreata fuit, vt nunquam amplius terræ propter homines se maledicturum promiserit. Quam proposito meo figura hæc quadrat? Ecce verus noster Noe Iesus, vix sacra Virginei vteri arca post damnationis nostræ diluuium finitum egressus est, quin cælum intueatur, & in corde contrito & humiliato, oculisque lachrymantibus Patri suo cælesti pretiosum suum sanguinem offerat in sacrificium. Psalmographus hæc omnia prælagiens, & ad Patrem æternum orationem conuertens, hunc in modum locutus est, *Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ.*

Psal. 50.

Solet oculus mundi sol, naturæque fax splendidissima mane & vesperi apparere rubicundior, quod Astronomi serenitatis futuræ prognosticon arbitrantur. Ita quoque verus sol iustitiæ, lucida illa fax, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, sub vitæ suæ auroram apparet rubicundior, & sanguineo rore hic in circumcisione purpuriflans: & eisdem colores sub vitæ vesperam, in mortis inquam hora, induet, cum in cruce in monte Caluarie sanguine perfusus pendeat. Hinc omnis prælagit & auguratur mundus, serenitatem, pacem, redemptionem, hominisque & ad-

eo totius generis humani cum Deo conciliationem instare. Iam læta scilicet auguria sanguis hic in circumcisione effusus adfert. Sed pergamus vterius, & alia producamus.

Cum tempus nubilum & pluuiosum est, Simile priusquam densæ illa nubes, aquarum vtres, resoluantur, & in terram sese effundant, nubibusque spissior & vehementior ingruat, leuior & rarior quædam pluuiæ solet præcedere. Ita quoque de corpore Iesu Christi, quod penitus diuinum ac cæleste est, ante, quam ingens sanguinis diluuium in passione sese effundat, quo omnia hominum peccata obruantur, minuta quædam pluuiæ in circumcisione hodierna excidit: vnde prælagire licet aliam longe vehementiorem in passione effundendam: guttulæ iam aliquot effunduntur, densior amber & nimbus in Caluarie monte effundetur. Huiusce rei figuram putate visionem, quam olim Elias Propheta vidit, *Ecce nubecula parua, quasi vestigium hominis a cælo debeat de mari, cumque se verteret huc atque illuc, ecce cæli contenebrati sunt, & nubes, & ventus, & facti sunt pluuiæ grandis.* Nam videte vt parua quædam sanguinis nubecula corpore Iesu Christi, quod gratiarum & charismatum mare est, egrediatur, quæ postea in magnam pluuiam excresceret, quam interea dum expectatis, alios conceptus proferam.

3. Reg. 18.

Mercator aliquis cum plurimas merces insignes coemere satagit, quam primum vt nundinas conceptus, ingressus est, plurimos sibi datis arthis deuincit, vt postmodum, antequam domum reuertatur, singulis data pecunia satisfaciat. Mercatorem hunc imitatus Iesus paruulus, è cælo in terram non coemendi, sed totius mundi redimendi, animarumque nostrarum comparandarum ergo delapsus quam primū vt mundi huius mercatum ingressus est, manu in loculos suos inserta, sanguinem sudat in pignus & arrhas, solutionem integram in aliud tempus differens, vt antequam ad Patrem è mundo abeat, cunctis plene, omni profuso sanguine, vitamque in redemptionem hominum in cruce offerens, satisfaciat.

Et quoniam mercantium incidit mentio, addo

addo Dominum hanc olim in Leuitico legem tulisse: *si attenuatus frater tuus vendiderit possessum suam, & voluerit propinquus eius, potest redimere, quod ille vendiderat.* Eheu! Adam protoplastus, opum suarum & gratiarum dilapidator, celestem possessionem, simulque omne nostrum ad eam ius vilissimo pretio vendiderat, in eadem tamen restitui poteramus, si solutam pecuniam aliquis e propinquis illius velle refundere. Plurimos quidem ille propinquos habebat, (omnes enim homines ad eum velut ad caput referuntur) verum omnes extrema inopia laborabant, adeo ut nemo inter eos, qui pretium persolutum refundere, reperiretur. Ipse quidem Deus opulentus erat & locuples, sed non erat de stirpe & cognatione Adami: atque ideo miseræ & calamitatis nostræ miseratus, homo, quo in hominum familiam adoptaretur, fieri voluit, itaque, velut vnus e nobis, hæreditatem à longo annorum spatio nobis debitam redimere. Vnde Dauid: *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es qui restituas hæreditatem meam mihi;* & melius ac plenius Diuus Anselmus, *Conueniebat, ut esset qui nos redimeret Deus & homo, homo quidem, ut hominum propinquus esse, & pati posset, Deus autem, ut sanctissima humanitatis operibus infinitum daret salorem.* Hodie igitur manum crumenæ indit, summam taxat, Redemptionis nostræ opus tractat, debita nostra dissoluit, in hæreditatem nos paternam conatur restituere; sanguinem porro nummorum loco offert, atque illo redemptionem nostram peragit, restantur id ipsum duo Apostolorum principes, *Non corrupti estis, auro, vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine, quasi Agni immaculati, & empti estis pretio magno.* Equis ille amor est, Auditores, Deum solvere pro homine? creaturæ debita à creatore dissolui? mancipium sanguine & vita Domini in libertatem restitui?

V. Et sane hæc Iesu Christi circumcisio in gens amoris erga mortales argumentum est circumcisio ac nora, quod egregijs conceptibus, & similitudinibus declarabo, quorum hic primus fit, solent stulti illi puellarum amasii, profecutus quo earum benevolentiam obtineant, grati

Bessai tom. 3. De Sanctis.

acceptique iisdem sint, & in clientes earum admittantur eosdem cum illis colores gestare, earumque vestiendi rationem quam proxime imitari. Nihil vos hic obsecro aut leue cogitare velim, sed quamuis hoc apud mundanos in vsu sit, Christum adhuc paruulum hoc imitari voluisse, naturæque humanæ amore captum, ut suum in eam affectum insinuaret, eosdem quos illa, colores gestasse: inter quos erat rubicundus ille circumcisionis velut dilectæ insigne. Hinc de dilecti sui amore gloriata in Canticis sponsa ait, *Dilectus meus candidus & rubicundus.*

Sichimitarum princeps Diana Jacob filia amore captus, ut eam sibi in vxorem copularet, suamque in eam affectum testaretur, circumcidi se, legem Iudaicam amplecti, & extremos illos cruciatus, quamuis delitiis astuctus, perpeti velle ait. Princeps ille celestis Christus, naturæ humanæ Adami filia amore irretitus maiorem ei haud dubie amorem demonstrauit cum ut eius coniugio frueretur, incarnatus & circumcisus est, sanguinemque suum pretiosum pro eadem effundere voluit, cum rex potentissimus, ac Deus maxime metuendus esset.

Sephora Moylis vxor, cum illius vitæ conseruandæ ergo infantes circumcidisset, in magni amoris testimonium, dilectionisque argumentum, mox ut eum vidit, *sponsus sanguinum tu mihi es,* ait, id est, amare me quidem debes, o Moses, amore coniugali, iam vero multo magis mihi deuinctus eris, cum tui seruandi ergo, tuique ab interitu vindicandi præsentissimo, proprios ipsa filios circumcididerim, vitamque illorum sanguinis emissionem apertam exposuerim discrimini, quo amorem conseruarem. Si hoc Sephora argumento ad amorem erga coniugem demonstrandum vsa est, velut efficacissimo; quanto potiori iure hoc ipsum repetere poterit Christus, & homini velut exprobrans dicere quotidie, *sponsus sanguinum tu mihi es;* id est, Quanta tua erga me obligatio est homo? quis meus in te amor & dilectio? cum tui seruandi causa graues circumcisionis dolores subire non dedignatus sim, vixque in miserum hæc mundum ven-

H nerim,

Lib. cur Deus homo.

1. Petr. 1.

1. Cor. 16.

est, demonstrauit.

1.

2.

Gen. 34.

3.

Exod. 4.

nerim, quin tenellum meum corpusculum incidi sim passus, quo sanguinem in vitæ tuæ cōservationem emitterem? Quamobrem si me ut creatorem diligere teneris, maiori profecto ratione, ut redemptorem agnoscere necesse est.

4.
Ioan. 11.

Iudæi viso, Christum in Lazari resuscitatione illachrymari, & in fletum prorumpere velut evidentissimo conuicti argumento, amorem illius in virum quamprimum agnouerunt, quem lachrymando testatum faceret, *Ecce quomodo diligebat eum?* Dicite mihi Logici, qui argumentandi formam & modos nouistis, & consequentia optime ex antecedentibus colligitis, dicite inquam candidè, num synagogici hi argumententur in debito modo & figura, & num bene è lachrymis velut antecedenti, sequatur amor ut consequens, & num bona sit conclusio, fundit lachrymas in illius funere, ergo virum diligit, non melius argumentabuntur Ecclesiæ discipuli, & potiori profecto modo? amor in Christo erga hominem maximus fuit, quia illius causa sanguinem effudit, & venas sibi patitur incidi. Sane si lacrymæ communes & aquæ testes & indices amoris sunt, potiori id iure de sanguineis poterit lacrymis affirmari, nam maior haud dubie harum vis & efficacia.

Serui cuiusdam Romani erga Dominum amor.

Magnus sane omnium historicorum iudicio fuit serui illius Romani erga herum suum amor, qui, dum eum à licitoribus ad necem conquiri cerneret, heri vestibus indutis, à licitoribus velut reus comprehensus, hero vitam seruauit, suam vero perdidit, cuius gratitudinis memoriam ænea apud posteritatem statua herus conseruaram voluit. Ex hac dilectione Iesu Christi amorem quæso agnoscite. Eheu miserum illud peccati mancipium homo ab æterna iustitia conquirebatur, circumcisioni, morti, damnationique perpetuæ addendus. Eius in locum se Christus subiecit, naturæ eius habitum assumpsit, ac serui locum herus supplēuit, *Formam serui accipiens, & habitu inuentus ut homo.* Circumcisionis se gladiis subiecit, utque seruo vitam conseruaret, suam vltro libens prodegit. Ecquod amoris indicium! an non igitur etiam, sta-

V.
Ioan. 1.

tuas, pyramides in anima nostra ponemus? *ma.orem enim charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quæ pro amico suis.*

O admirabilis dilectio! vere igitur amanti huic verba illa Cantorum adaptari queunt: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore languo.* Vere Iesus amore languit, & præ languore tandem emortuus est, amor quippe eum cælo elicuit, in lectum deiecit, in præsepi collocauit, ardore eum corripuit. Quam vehemens Deus bone hic amor est! cælum censet sanguinem ei minuendum esse, atque ideo in circumcissione vena inciditur, cumque culter vulnere faciendū sanguinique eliciendo non sufficiat, neve hæc operatio satis sit, alia proculdubio inciso erit decernenda, spinæ capiti, flagra tergo, lateri lancea, manibus clauī ad aperiendas venas applicabuntur: & tamen, his non obstantibus, moriatur necesse est.

Sume igitur animos, ô homo, ecce ut Dominus tuus, Redemptor tuus, Messias tuus sui erga te amoris incendium testetur: ecce ut Iesus adhuc paruulus tam tempestiue sanguinem suum in sacrificio offerat, quo Deum iratum placet, & diuinæ te maræstati reconciliet. Solebant Arcades, teste Plinio, quotannis Ioui paruulum immolare credentes, hac ratione diuinam iracundiam auerti. Hæc quidem gentilis erat superstitio: verum hic mysterium aliquod delitescit, Christus enim paruulus, ut iram Patris sui æterni in nos conceptam auerteret, in sacrificium se hodie patitur offerri. Sed iam satis superque de circumcissione actum est, de regni illius nominis impositione nunc agendum: hoc namque restabat, quod vbi fecerimus, finem faciemus.

Solenne erat Hebræis in circumcissione VI. infantibus nomen imponere, vti modo in Nomina baptismi Christianorum fieri consuevit, pud Hebræos in circumcissione, hominis eum nomine indignum, à quo peccatum originale nondum ablatum ponebatur, cuius fœditas olim per circumcissionem, ut apud Christianos per baptismum modo eluitur. Atque ideo Dominus circum-

Cant. 2.

Lib. 8. cap. 2.

ciso,

ciso, cœlo volente, nomen Iesus impositum est, Et vocavit nomen eius Iesus, nomen penitus admirabile, quod dudum antea Propheta, cum vaticinans ait Domine, Dominus noster, quam admirabile est nom. n tuum in vniuersa terra!

Scio nullum diuinæ essentia conueniens nomen posse imponi: cum enim ipsa infinita sit, non potest in mûdo nomen, quo digne nominetur, aut quod amplitudini eiusque æternæ maiestati respondeat, reperiri. Docuit hoc me Dionysius Areopagita & Gregorius * Nazianzen. qui hoc similitudine quadam explicat: sicut fieri nequit, vt hominis paruum os totum Oceanum serbeat: fieri quoque nequit, vt item hominis paruum os, aut mens infinitam Dei essentiam nomine aliquo definit, aut complectatur.

Atque ideo nomen illud admirabile, & tetragrammaton, apud Hebræos ineffabile erat, cuius hanc rationem dat Galatinus, Quia Deus trinus & vnus, qui omnino ineffabilis est, atque incomprehensibilis, per hoc nomen significatur, idcirco nomen ineffabile dicitur, & Dionysius vno velut fasce complectens omnia, Græce ait, ἀπὸ τῶν ὀνόματι Θεοῦ.

Et quamuis hæc se ita habeant, perfectumque Deo nomen dare nequeamus, imperfectum tamen aliquod dare quid verat? Hinc variis cum nominibus nominamus ex ingenio efformatis, modo Sadai, quo illius fortitudo virtusque declaratur, eo quod omnia ex se possit efficere, modo Adonai, id est, Dominus meus, quod illius potentiam designat, interdum Cados, id est, sanctus: alias nomine illo ineffabili tetragrammato Iehouah, id est, ex Epiphaniî quidem sententia, Qui erat, est, & semper est, vel, vt nonnulli Hebræi, teste Galatino, interpretantur, Qui gignit, omnibusque esse suum elargitur: & alias aliis. Verum nobilissimum & dignissimum omnium est ipsum sacrosantum nomen Iesus, quod ei hodie in circumcissione, idque nutu & directione Patris æterni, impositum prodit Euangelista.

Nomen illud Iesu nomen nouum est, quod Deus in nouo hoc incarnationis opere voluit assumere. Nam quemadmodum Pontifices Romani, cum ad summum il-

lum Ecclesiæ principatum promouentur, nomine proprio omisso, aliud nouum assumunt, vt Clementis, Pii, Gregorii, Bonifacii: Ita quoque paruulus hic, qui in summum sacerdotem tandem assumetur, hodie nomen immutat: nam antiquis nominibus relictis, nouum assumit, Pii, Clementis, & Bonifacii, nam Iesu nomen & pietatem, & clementiam, & bonitatem complectitur.

Solent Reges & Imperatores militares, quando prouincias aliquas subegerunt, ab iisdem nomen mutari. Quod ex historiis & Annalibus Romanorum satis demonstrari potest, cum enim regnum aliquod aut prouinciam subiugassent, eius quamprimum nomen induebant. Sic Scipionum vnus dictus est Africanus, alter Asiaticus, quod ille in inaccessibiles Africæ arenas penetrasset, hic vero Asiam Romano imperio peperisset. Ita quoque Christus, Regum omnium Rex de diabolo & mundo triumphum certissime acturus, nouum penitus nomen assumit, symbolum inquam, & restem victoriæ, ac perpetuum trophæorum futurorum monumentum.

Iacob Patriarcha cum tota nocte cum Angelo luctatus, in femore vulnus accepisset, Israel deinde dictus est. Nouus ille Iacob aliquando cum diabolo ac morte, tota passionis nocte luctari debebat, & ex eadem lucta fauciatus, vulnere scilicet in humanitatis femore accepto, sese proripere: idcirco nomen illud admirabile in augurium triumphique significationem hodie accipit, quo cum patet cœlestis, Angeli Gabrielis testimonio donauit, Ecce concipies in Sero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. O nomen magnificentum, admirabile ac penitus diuinum! Prædixerat id ipsum Itaias, Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis: & vocalitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri consilii, Princeps pacis. Vere inquam admirabile, cum in virtute eiusdem Reges saluari cupiant, Deus in nomine tuo aluum me fac. P. sal. 55. cum id ipsum vniuersum regnum Israel admiretur, ac suscipiat, In Israel magnum nomen eius. cum totus id mûdus colat ac veneretur,

Psal. 8.

De diuin.
Nom. c. 1.
* Orat. 9.

Lib. 2. c. 10.

Lib. de diuin.
nom.

Lib. 2. c. 10.

Insignis
conceptus

Gen. 32.

Luc. 10.

Isal. 9.

Psal. 55.

Psal. 75.

Psal. 10.

Psal. 112.

Psal. 110.

Psal. 12.

Marc. 16.

Ioan. 15.

2. Cor. 6.

VII.

Exod. 6.

Simile.

A solis ortu vsque ad occasum laudabile nomen Domini, cum omnes id populi metuunt & horrescant, *Timebunt gentes nomen tuum, Domine*. cum sanctum sit ac terribile, *Sanctum ac terribile nomen eius*. O nomen iterum admirabile! cum ab eodem omne nostrum auxilium & solamen dependeat; *Aduitorium nostrum in nomine Domini*. cum ad nudam illius pronuntiationem daemones in fugam compellantur, *In nomine meo daemones eiciantur*. cum eius adminiculo caelitus quidquid petimus assequamur, *si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. cum per ipsum iustificemur, caeloque velut filii inseramur, *sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis, in nomine Domini nostri Iesu Christi*.

Ceterum nomen illud Iesu adeo diuinum est, vt omnia, quae veteribus in antiquo reuelata fuere Testamento nomina, in se comprehendat. Inuuisse aliquid Deus ipse Moysi visus est, dum ait: *Ego Dominus qui apparui Abraham, Isaac, & Jacob, & nomen meum Adonai non indicavi illis*, perinde ac si dixisset, Nemo vnquam meum nomen naturale, aut ipsum, quod inter nomina mea fert primas, agnouit: sed veniet tempus, quo illud reuelabo, filioque meo, quando in mundum venturus est, referuo: nomen quippe eius omnia nomina transcendet, atque praeter ceteris erit admirabile.

Vnaquaque nola suum ab aliis differentem, iuxta magnitudinem aut paruitatem, sonum habet: sed cum omnes deinde in vnâ funduntur massam, ingentem quandam campanam constituunt, quae vastum quandam sonitum editura est: Non secus omnia diuinitatis, quibus olim appellabatur, nomina non nisi velut nola quaedam erant, & non nisi exiguum in veteri Testamento sonum edebant: at vbi in vterum Virginis, velut in fornacem caritate aestuantem, omnia simul coniecta sunt, & in vnum conflata: magnum illud nomen Iesus constituerunt, quod cetera omnia sono superans, velut campana princeps, tam alte insonuit vt per omnia mundi climata exauditum sit, in oriente scilicet & occidente, quin & apud ipsos etiam Antipodes. Confirmat id-

ipsum Rex & Propheta, *A solis ortu vsque ad occasum, laudabile nomen Domini*.

Dixi, nomen hoc regium cetera in se nomina complecti, & bene dixi, nam Zacharias argumentum praebuit, dum ait: *In illa die Zach. 14. nomen Domini sonum*, id est, modo quidem plurima Deo nomina sunt, sed venient tempora, quibus non nisi vnum nomen habeat, quod tamen cetera omnia in se contineat. Quod vero Propheta hic futurum praedixit, ipsa Paulus vidit completum, ait namque in epistola ad Philippenses, *Et dedit illi Phil. 2. nomen, quod est super omne nomen*, id est, nomen Iesu, quod inter cetera nomina primas fert, quod praeter reliquis nomen magnum appellatur, *Magnus est tu, & magnum nomen tuum*: vere magnum, eius namque amplitudinis & maiestatis est, vt cetera infinitis ciuitatibus cedant, ipsaque Regum, Principum, Magnatumque nomina vnum hoc adorent, *Reges terra & omnes iudices populi, Psal. 48. principes & omnes iudices terra laudent nomen Domini, quia exaltatum est nomen eius solius*.

Tantae inquam maiestatis auctoritatisque, vt ad solum hoc caput aperiamus, & ad eius auditum genua flectamus, *In nomine Iesu omne genua flectatur, caelestium, terrestrium & infernorum*. Atque haec forsitan sit ratio, quod parui reliqua Dei nomina constant, solo namque verbo nomen sibi acquisiuit Creatoris, dixit, *& facta sunt*, ita & de ceteris, at hoc non nisi per cruciatum adeptus est, *Factus est obediens vsque ad mortem, mor- Ibid. tem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen*, vel quod cetera eiusdem nomina terrorem & metum incutiant: solum hoc nomen dulcedinis, bonitatis, & clementiae sit. Verum & proprium diuinitatis nomen.

Martinus Doyza, ex ordine Minorum, magni in Hispania propter doctissimas conuersiones nominis, refert ex Quelamo folio 77. Vespasiani Imper. temporae Romae in senatu disceptatum fuisse, quis Deorum esset optimus, & quonam ille potissimum nomine nuncupandus foret. Censebant aliqui, cum potentem, bellacem, & Mar-

tium

tium nominandum, eo, quod eius virtus & potentia cuncta perfingat, alij vero nomen ei diuitiarum dandum putabant, eo quod pecunia obediunt omnia, fuere & alij, qui Deum scientiarum dici eum oportere arbitrabantur, eo quod non omnia, sed nullum horum conuenire visum est, atque ideo in varia senatores studia distracti ampliandum censuere, dicebant enim, si Deus armorum, potentia; bellorumque appellandus sit, quem quæso. Deum timidi aut meticulosi habebant? si diuitiarum, ergo inopes & egeni Deo carebunt, & ad quem confugiant, non habebunt, si scientiarum & artium, Oratores & Philosophi felices erunt, non vero ignari & rudes: qui quia artium expertes, Dei quoque expertes futuri sunt, ad quem in necessitatibus confugiant. Cum itaque hæerent anxij, & quale tandem agnoscerent numen, ignorarent, ecce tibi adstantem adolescentem, qui Dei, quem ceteri adorarent, imaginem collo suspensam gereret, lateri incisam, quam vnicuique mox demonstrauit. Pictus erat quidem extensis brachijs, in cuius dextra legebatur, *Promitto*, in sinistra *Exspecto*: latus quoque apertum habebat, adeo, ut pateret, cui inscriptum erat *Remitto*. Circum laterem porro, velut elogium aut epigraphæ insculptum erat, *Deo clementia*. Hanc cum Senatores imaginem vidissent, dicere cœpere singuli, hanc veram Dei, quem adorare vellet, imaginem esse, firmiterque asseuerabant, nullum alium se Deum velle agnoscere, quam qui probis felicitatem & bona promitteret, improbos ad poenitentiam excoctaret, & iniurias in se admissas libenter remitteret, cuique nomen, Deus clementia, foret: nomen diuinitati maxime proprium, quodque omnes ad se tam bellaces, quam meticulosos, diuites & pauperes, cum doctos, tum indoctos alliciat.

Eheu, antequam Dei filius humanam naturam assumeret, dubitabant mortales, magis credo, quam Romani, quem inter ceteros sibi Deum deligerent, quo eum tandem nomine appellarent. Hinc delegere sibi Romani Martem, atque eum armorum, bellorum & præliorum Deum nominarunt, Africani Plurum, & eum diuitiarum præsidem

constituerunt: Græci Apollinem, quem scientiarum Deum arbitrati sunt, atque alij alios, sed hominibus, ita de Dei nomine & cultu disceptantibus, cœlum puellam hodie vniuersis hominibus spectandam proponit, quæ è collo & inter brachia veram veri & æterni Dei ab omnibus adorandi imaginem suspensam habeat, de quo scriptum est, *splendor gloria, & figura substantia Patris*. Qui deinde laminæ crucis insculptus fuit, brachijs extensis, & manu dextra promissionem bonorum præferens, quippe, qui latroni gloriam cœlestem promiserit, *Hodie mecum eris in paradiso*: sinistra vero patientiam, qua peccatoribus poenitendi tempus indulget: atque ideo exclamat: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*. Latus quoque apertum, adeo, ut circum cor hoc misericordiae & clementiæ symbolum insculptum legatur, *Nolo mortem peccatoris*. hinc quoque cœlitus hodie nomen Jesu ei impositum est, quod bonitatem & misericordiam denotat: ut hinc euidenter fiat, hunc Deum misericordiae & bonitatis esse, quique ab Angelis & hominibus adorari debeat, nomen quod cœlum & terra adorent, suspiciant & venerentur, nomen ipsi Januarii Kalend. Mariæ filio. impositum.

Solebat Tartarorum Imp. Tamerlanus anni primitias celebritate quadam inaudita condecorare: ipse quippe sacerorum administrator, cui ex lamina aurea, manu scriptis litteris principis nomen inscriptum legebatur, id ipsum coram omnibus adstantibus primatibus, & populo magna cum reuerentia, dignitateque pronuntiabat, quo audito omnis se mox multitudo in terram quasi maiestate quadam tacita percussa prosternebat. At hodie nouum quid, sed tamen pene simile contingere videmus: Hac scilicet dies est, qua cœlum annuam memoriam colit, celebratis, qua sacrum & regium hominum, atque Angelorum omnium Regis nomen, magnis characteribus aureæ humanitatis nostræ laminæ inscriptum, publice coram Iudæis & Gentibus profertur, quo audito omnes, id ipsum reuerenti & venerati, in terram genua flectunt, iuxta quod Paulus ait, *In nomine le u omne Phil. 2.*

Tamerlanus
nis consue-
tudo admi-
rabilis in
anni pri-
mordio.

*Geni flectatur, celestium, terrestrium, & infero-
rum.*

VIII.
Weterū Re-
manorum
mos:

Primus, qui Kalendas Januarij in anni principio dedicavit, fuit Numa Pōpilius secundus Romanorum Rex: primus item, qui instituit, vt noui magistratus magistratum, ipsique postea consules consulatum eo die inirent, ac purpurati præcedentibus fascibus, in potestatis & iustitiæ signum per vrbem incederent. Vnde Poeta: *Amq; noui præeunt fasces, noua purpura sulget.* Quanto maiori celebrare hodie eædem Kalendæ à cælo, veteribus cæremoniis quam proxime inhærendo, condecorantur: vult enim vt Dei Filius in Seruatorem mundi electus, ab æterno totius vniuersi dictator constitutus, hodie magistratum ineat, nomen edat, nostraque humanitatis purpura amictus appareat, sanguine scilicet in circumcissione effuso rubescens, fasces & secures, dominationis & potentie datæ symbola, ante eum præcedant, vnde ipse de se ait, *data est mihi potestas in cælo & in terra.* At potissimum Kalendis hic ce nobile illud nomen Jesu Messie impositum est.

Matth. 21.

Nomen sanctissimum, augustissimum, & maxime venerabile, de quo Esaias ait: *Domine nomen tuum & memoriale tuum in desiderio anima meæ,* id est, desiderat summopere nomen tuum anima mea, velur perpetuum beneficiorum tuorum monumentum & indicium. Cæterum quotquot vquam fuisse sancti, nomen hoc maximopere semper admirati sunt, & amarunt. Mirum enim quoties id in epistolis suis vsurpauit Paulus; Jesus hic, Jesus illic, Jesus in omnibus sententiis & periodis, denique vbique: imo & in Actis aperte professus est, ob nominis huius honorem non modo se vincula, compedes, carceres & ergastula, sed ipsam etiam mortem pati velle, & ne puteris nugas vendere, eius verba producam, *Non olum al ligari, sed & mori paratus sum propter nomen Domini Iesu.*

Esai. 26.

Act. 21.

Lib. 3. c. 4.

Confiteretur in Confessionibus suis Augustinus, incredibilem se in Ciceronis Hortensio legendo voluptatem cepisse, adeo, vt vix fatiari posse videretur, sed lectionis tandem cædio affectum librum e manibus abiicisse,

quod in toto libro disertissimo alioquin Jesu nominis ne vel minima mentio fieret: & Bernardus in Cantica libere profiteretur, omnia sibi hoc nomine iucundissimo non condita insipida fuisse, imo & fordusse, quin & nauseam ac fastidium peperisse. Vnde vt plurimum dicebat,

Serm. 15. in Cant.

*Iesu decus angelicum,
In aure dulce canticum,
In corde nestar coelicum,
In ore mal' mirificum.*

Maledicti igitur, ac diris omnibus deuotendi, qui sanctum hoc nomen ore blasphemato prophanant. O detestandæ linguæ, quæ toties illud in vanū assumitis! O fauces tartaræ, imo & dæmonibus deteriores! ecquod obscuro supplicium, tormentum quis inquam cocytus, aut styx hanc irreuerentiam, & impietatem expiet? si enim Romæ morti addicebantur, qui denatus iniussu, aut non præsentem flamme, per Jouis nomen iurabant, ipsi sacratissimi nominis Jesu profanatores enne impune habebunt? tamne vile nomen hoc habebitur! & in ipsum blasphemam indemnes abibunt? O cælum! ô terra! ô indemnitate intolerabilem!

Apostrophe ad blasphemos.

Impius ille Nabuchodonosor, cum tres illos Hebræos astuantū fornacæ illasos excentes vidisset, edicto cavit, ne quis in posterum in nomen Dei Israel iniurius aut blasphemus existeret, & principes Christiani, visis tot, quæ à tanto iam tempore nomen illud regium & augustum edidit, mirabilibus nullum maledicos & Dei detractores; in nominis huius blasphematores supplicium decernerent, aut digna in eos castigatio animaduertent? Reges barbari & idolis seruientes nomen Dei Israel honore prosequuntur, & Christiani nomen totius vniuersi redemptoris indignis habere modis, profanari, ore sacrilego proferri patientur? Anne hoc religio & pietas permittit? anne hoc fieri poterit?

Dan. 3.

Clinias quidam, vt magnus Basilius testatur, tria aureorum millia cum consequi posset, iuramento per nomen Dei veritatem stabiliendo, nunquam id in animum, quamuis absque vilo id piaculo facere licuisset, voluit

Rom. 24.

voluit inducere: indignum ratus Christiano, Deum ob lucellum aliquod in testem adducere, tantaque irreuerentia Dei nomen usurpare. At quantum tempora nostra à tuis discrepant sancte Præsul? quam differunt hominum nostrorum mores à Clinia? Hodie namque propter aureum, florenum, assem, quadrantem, imo meras nugas millies sacrum Dei nomen à paruis & magnis, fœminis iuxta ac viris impie proferetur, & sacrilego ore profanabitur. O vitam religionis expertem! ô aetatem contaminatissimam! ô seculum vitiosissimum! sed finem iam facere oportet.

Quid sit spiritualis circumcisio.

Hactenus igitur de sancti nominis huius impositione egimus, ac de circumcisione Judæis ad salutem necessaria: iam de alio & nouo profus circumcisiois genere agendum prior illa exoleuit & sepulta est, alia dignior ac nobilior successit, cuius prior illa vix umbra fuit: illa non nisi carnalis, hæc penitus spiritualis: illa iam verita est, hæc omnibus in locis Scripturæ commendata, denique paucis vt concludamus, literalis obseruatio desit, & spiritualis sensus adhuc vivit, illa fugienda, hæc vero sequenda, atque ecce præclarum huius rei in Deuterone conceptum.

Deut. 22.

Illic namque scripta legitur lex, cuius hæc sunt verba, *si ambulans per viam, in arbore vel in terranidum aus inuenieris, & matrem pulle, vel ouis de super incubantem, non tenebis eam, sed abire patieris captos tenens filios, vt bene tibi sit, & longo vinas tempore.* Expositio eius hæc est. Sacra Scriptura procera & opaca quædam arbore est, quæ ad cælum vsque ramos extendat, in ea varij ac plurimi reperiuntur nidi, in quibus mater, id est, obseruatio literalis, sensum intelligo literalem, paruulis, id est, sensui mystico & spirituali, incubat: accipiendi sunt paruuli sub alis matris, & mater dimittenda. Abeat igitur & in auras euolet, cæremonia illa Judaica, ac spiritualia documenta retineantur. Hunc porro mihi conceptum suggessit D. Thomas de Aquino.

1. 2. q. 102. art. ult. Rom. 2.

Est igitur circumcisio quædam spiritualis, de qua loquens Paulus, *Circumcisio, ait, cordis in spiritu, non litera*, quæque in primis

necessaria est, quæ non vnicum modo membrum concernit, vt Judaica, sed omnia & singula, sensus singulos, & facultates animæ singulas: Quæ nihil esse potest aliud, quam dissolutionum refrenatio, vitiorum & prauorum affectuum præcisio. Deus bone, quam hæc necessaria est? Quomodo namque siluescit & luxuriatur vinea, quando non putatur? quæ sordes in capite congeruntur, si crines non refecentur. Si enim rebellis Absalon comam ita non laxasset, aut in humeros promississet, non fuisset ei in restim aut laqueum. Crines symbolum sunt superfluitatum, quas nisi sæpius culto circumcisiois spiritualis præscindamus, verendum est, ne in eadem nos pericula præcipitent. Eia igitur, vt veteri more loquamur, *circumcidite præputium cordis vestri, & verbis Jeremiæ: Circumcidimini Domino, & auferite præputia cordium & sistrum. Sistrum Iuda, præscindite superbiam, resecate auaritiam, præcidite luxuriam, atque omnes prauos affectus & concupiscentias auferre.* Hoc anno ipsum agite, & feliciter eum expleueritis, atque has cælo strenas auferre.

1. Regi 23.

Deut. 10.

Jerem. 4.

Tu vero puer Jesu, cui nomen hodie impositum est, cui nullum aut in terra, aut supra terram simile reperiatur, quod Angelos exornat, homines recreat, dæmones terret, nomen sacrum, diuinum, cæleste, in quo totus orbis, vt docuere Apostoli, se salutem consecuturum sperat, puer plane cælestis, qui mundo hodie pretiosissimam, & pulcherrimam strenam misisti, sanguinem inquam pretiosum in lucrum, insignemque tuam humilitatem in exemplum offerens.

Act. 4.

O ecquod exemplum! quod vtinam totus orbis imitetur, qui nempe octauo vitæ tuæ die penitentiam, quo nos ad eandem extimulares, egisti, tenellum tuum corpus circumcidi passus es, sanguinem effudisti, quo æternæ iustitiæ satisfaceres. Vere igitur per Prophetam tuum dicere potuisti, *Pauper sum ego in laboribus à inuentute mea, nam ab ipsa natiuitate, ab ipso prope modum passus es in cruciari fuisse, laborasti, passus es.* Quamque merito te Benoni, id est,

Psal. 97.

id est,

id est, filium doloris vocemus, quomodo Rachael filium suum appellauit, quem tamen pater filium dextræ censuit vocandum. Nam quamuis te pater tuus filium dextræ nuncupet, quod ei in diuinitate æqualis sis, mater tamen Benoni te merito appellare potest, quod filius doloris sis, non quia te ipsa cum dolore pepererit, sed quod nostrâ ex ea naturam assumpseris, in qua tot dolores & æumnas nostri causa sustinuit. Facigitur puer obedientissime, qui hodie ad legis præceptum circumcisus es, vt ad tui imitationem corda nostrâ circumcidamus, vitia cuncta præscindamus, & quoniam hodie amici amicis strenas mittere solent, & tu tam pretiosum tamque nobilem hodie mundo dedisti, eadem erga nos liberalitatem noli obliuisci, sed vnicuique nostrum eadem manifesta. Da strenâ, ô munifice puer, regi nostro Christianissimo, Regina illustrissima, Delphino huius regni amplissimi hæredi, gratiam inquam tuam & benedictionem cælestem elargire, vbi vero huic prosperitatem, regno Galliarum pacem, mundo vniuerso misericordiam: nobis vero omnibus post circumcisionem spiritualementem, æternam beatitudinem concede, quam nobis elargiri dignetur, qui vnus in personis est Deus, Amen.

IN FESTO S. GENOUEFÆ
MARTYRIS, PATRONÆ AC
TVTELARIS PARI-
sienſium.

Partitio.

1. *Virginitas ab Ethnicis & impiis semper impugnata; à pijs summe laudata.*
2. *Quomodo & quam clarijs miraculis illustrata.*
3. *S. Genouefa patria & dotes eximia.*
4. *Virtus in homine tribus modis cognoscitur, & varie sumitur in Scriptura.*
5. *S. Genouefa Parisienſium decus & gloria.*

*Simile est Regnum cælorum decem Virgini-
bus, &c. Matth. 25.*

FIGVRA.

Princeps militiæ Regis Assyriorum Holofernes, & vniuersus eius exercitus iam olim ingenium, sapientiam, venustatem, & ceteras Judithæ viduæ virtutes de-^{Judith.} mirantes, extra se præ stupore vehementi rapiti, dicebant ad inuicem, *Non est talis mulier super terram, in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum, &c.* Quod Sarrapalle Assyrius cum suis olim in viragine illa Hebræa deprædicanda obstupuit: hoc ipsum S. Germanus inter Christianos Episcopos non potestremus, & omnis Ecclesiæ Gallicanæ cætus & proceres, postea in S. Genouefæ laudem protulerunt. Cum enim eam quodam tempore ipse Antiochenſis præsul, aliq; complures intuerentur, & admirabiles illius virtutes non sine stupore considerarent, admirati (Spiritu sancto ad hoc de ipsa iudicium eos instigante) nullum tota Gallia, Europa, orbe forsitan vniuerso, huic parem Virginem dari posse, dicere non sunt veriti. Quin etiam quotquot postea successerunt, in eiusque vitam & agendi rationem maturius inquisierunt, idem de ea tulere iudicium, numquam scilicet huic in orbe parem existisse, & veram hanc Galliæ suæ Juditham esse. Judith namque Hebræa sua ætate Judæorum decus fuit & gloria, Genouefa porro sæculo suo nostræ Galliæ ornamentum. Illa urbem Bethulienſem ab hostili olim incurſu & proditione semel vindicauit; hæc vero sæpius à Lutetia hostium infidias & molimina diuertit. Illa regni Israel, hæc Gallicani imperij tutatrix & protectrix habitata est. Hoc tamen nomine hæc illa superior fuit, & dignior, quod Judith in statu viduali, & matronali apud Hebræos; hæc vero apud Gallos in sancta virginitate & puellari statu, quem Spiritus sancti charismata, & mirandorum patratio condecorabant, laudem fit consecuta. Hæc latius & diductius vobis ob oculos ponam, vbi cæleste subsidium, eiusque tam illustre patrocinium inuocauerimus, & Deiparam solito suffragio compellauerimus, suppliciter cum Angelo dice-
tes,